

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ СПОРІВ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Питання про класифікацію спорів у сфері соціального забезпечення досліджувалося, у цілому, недостатньо. Так, В. Ш. Шайхатдинов класифікує спори із питань соціального забезпечення за наступними підставами:

1. За суб'єктивним складом.

2. За суттю заявлених вимог при вирішенні спору із питань соціального забезпечення у судовому порядку.

Остання підстава класифікації може мати значення для узагальнення судової практики. Хоча саме така класифікація за цією підставою є, по суті, частиною класифікації залежно від юрисдикційного порядку вирішення спору.

Вважаємо, що спори у сфері соціального забезпечення можна класифікувати за наступними підставами:

3. за суб'єктивним складом;

4. за суб'єктом, який ініціює спір;

5. за видом спірних правовідносин;

6. за характером вимог, що містяться у зверненні до юрисдикційного органу;

7. за юрисдикційним порядком вирішення.

Класифікація спорів покликана забезпечити чітке визначення юрисдикційного органу, до компетенції якого входить розгляд і вирішення конкретного спору, а з погляду правової науки – виокремити найбільш суттєві групи спірних правовідносин, і надалі, на підставі такого виокремлення, здійснити їх найбільш детальне вивчення, на підставі чого розробити практичні рекомендації для законодавчих і правозастосовних органів. Класифікація спорів за останньою із названих підстав полегшить узагальнення практики з вирішення спорів, виявить ефективність процедур вирішення спорів і допоможе у виробленні наукових рекомендацій з удосконалення чинного законодавства. За зазначеною підставою можна виділити спори з питань соціального забезпечення, які розглядаються в адміністративному, судовому

порядку, а також спори, що пройшли розгляд як в адміністративному, так і в судовому порядку.

Спори з питань соціального забезпечення, залежно від суб'єктного складу їх учасників, поділяться на спори між:

– громадянином і медико-соціальною експертною комісією (спір про визнання громадянина інвалідом; про групу інвалідності; про причину інвалідності; про час установлення інвалідності);

– громадянином і організацією, з якою він уклав трудовий договір (спори про затримку в оформленні документів для призначення пенсії з вини адміністрації; про відмову в призначенні допомог і компенсаційних виплат; про трудовий стаж; про заробіток для призначення пенсії або допомоги; про призначення допомог і компенсацій, строки їх виплати й розміри; про затримку виплати допомоги і компенсацій; про надання пільг; про надання соціальної допомоги, про затримку виплат, строки, розміри);

– громадянином і органом соціального забезпечення (спір про відмову в призначенні пенсії або допомоги; про розміри пенсій, допомог, строки їх виплати; про затримку призначення й виплати пенсій або допомог; про стягнення (утримання) з пенсій; про влаштування до будинку-інтернату, про забезпечення інвалідів протезно-ортопедичними виробами й спеціальними засобами пересування, про надання пільг і т. д.). Необхідно відзначити, що в цьому випадку поняття «орган соціального забезпечення» має розглядатися в широкому розумінні й включати до себе не тільки органи соціального захисту й Пенсійний фонд України, а й інші установи, що надають різні види соціального забезпечення: будинки-інтернати, медичні установи, організації соціального обслуговування та інші.

При кожному конкретному конфлікті однією зі сторін, яка вважає порушеними свої інтереси й права, охоронювані законом, виявляється ініціатива звернення за вирішенням даного конфлікту до відповідного юрисдикційного органу, що перетворить конфлікт на спір і свідчить про крайній ступінь загострення протиріч конфліктуючих сторін і про неможливість дійти згоди.

Залежно від того, кому належить ініціатива створення спору, визначається, наприклад, підвідомчість даного спору. Так, у випадку, якщо ініціатором спору виступає державний орган, то спір підвідомчий суду. У випадку ж, коли спір ініціюється протилежною стороною конфлікту, застосовується правило альтернативної підвідомчості спору.

На розглянутій підставі спори з питань соціального забезпечення поділяються на:

8. спори, що ініціюються особою, яка претендує на соціальне забезпечення;

9. спори, що ініціюються органом, зобов'язаним здійснювати соціальне забезпечення.

Класифікація спорів із питань соціального забезпечення за видом спірних правовідносин становить великий інтерес і може ефективно використовуватися для виявлення особливо конфліктних груп відносин, визначення причин спорів і вдосконалювання надалі чинного законодавства.

Спори з питань соціального забезпечення можуть виникати:

- а) з пенсійних правовідносин;
- б) із приводу допомог і компенсаційних виплат;
- в) із приводу пільг;
- г) із приводу соціального обслуговування;
- д) із приводу соціального страхування.

Усередині зазначених видів спорів також можуть бути виділені їх підвиди.

Отже, класифікація спорів із питань соціального забезпечення має велике теоретичне й практичне значення. Вона покликана:

– установити систему спорів із питань соціального забезпечення, тим самим сприяти виявленню закономірностей виникнення й розвитку цих спорів, характеру взаємин між їх сторонами і юрисдикційними органами;

– розподілити масив спорів із питань соціального забезпечення, сприяючи тим самим виявленню тих видів відносин, які є найбільш конфліктними;

– сприяти створенню системи доказів, характерних для конкретного виду спору;

– виявити ефективність дії законодавства про соціальне забезпечення й розробити найбільш дієві механізми правового регулювання відносин у цій сфері;

– виявити причини й умови виникнення спорів із питань соціального забезпечення;

– створити методологічну основу для аналізу судової й адміністративної практики розгляду спорів із питань соціального забезпечення.